

ปลายเชือกเรือพระ: บูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

PLAI CHEUK REUA PHRA: INTEGRATING BUDDHIST AESTHETIC VALUES IN THE CHAK PHRA TRADITION TO STRENGTHEN COMMUNITY UNITY IN SURAT THANI PROVINCE

พระครูปลัดคำรณ แก้วเกลี้ยง*, ภัชลดา สุวรรณวล

Phrakrupalad Kamron Kaewkliang*, Patchlada Suwannual

วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย
Surathani Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: Dr.dome789@gmail.com

Received 10 November 2025; Revised 11 December 2025; Accepted 19 December 2025

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: สุนทรียศาสตร์เป็นศาสตร์แห่งความงาม ซึ่งในพระพุทธศาสนาได้อธิบายไว้ 2 มิติ คือ ความงามทางโลก (โลกียะ) ที่ปรากฏผ่านความสนุกสนานเพลิดเพลิน และความงามทางธรรม (โลกุตตระ) ที่สะท้อนผ่านการสร้างบุญกุศลและความดีงามร่วมกัน เรือพระถือเป็นสัญลักษณ์ที่หลอมรวมความงามทั้ง 2 มิติ ไว้ด้วยกันทั้งด้านศิลปะ ความเชื่อ กิจกรรมทางศาสนาที่ส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคีของชุมชน เป็นกระบวนการสร้างคุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา แนวคิดการเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน 2) วิเคราะห์และประเมินคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏ ในประเพณีชักพระ และ 3) นำเสนอแนวทางการบูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย: เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตเนื้อหา คุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ ประเพณีชักพระ และแนวคิดการเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระภิกษุที่จัดทำเรือพนมพระ ประชาชนชาวบ้านที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับประเพณีชักพระ 10 ปีขึ้นไป วัฒนธรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว จังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนา รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คน เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย พรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย: พบว่า 1) แนวคิดการเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน เกิดจากคุณค่าและประเพณีที่เป็นรากฐาน ของสังคม คุณค่าที่มีประโยชน์และความหมายต่อชีวิต ทั้งด้านสังคม ศาสนา กายภาพ และจิตภาพ ซึ่งสะท้อนผ่าน วิธีชีวิตร่วมกัน เช่น ภาษา การแต่งกาย ความเชื่อ และศาสนา ประเพณีทำหน้าที่เป็นทั้งเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและ กลไกสร้างความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ประเพณีชักพระเป็นเวทีให้ชุมชนร่วมแรงร่วมใจในการสร้างเรือพนมพระ ขบวนแห่ พิธีกรรมสะท้อนถึงความศรัทธาการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) คุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ในประเพณีชักพระ ปรากฏผ่านความงามทั้งเชิงศิลปะและสัญลักษณ์ทางธรรม เรือพนมพระได้รับการประดับตกแต่งด้วยลวดลาย ทองถิ่นและสัญลักษณ์พุทธศาสนา เช่น พญานาค หรือเขาพระสุเมรุ เป็นการผสมผสานศรัทธากับภูมิปัญญา ทองถิ่น ขบวนแห่และพิธีกรรมสร้างบรรยากาศศักดิ์สิทธิ์ และสง่างาม เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาที่หล่อหลอม

ความสามัคคีและตระหนักถึงคุณค่าทางสังคม และ 3) แนวทางการบูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเกื้อกูล ส่งเสริมการช่วยเหลือ เสียสละ สร้างการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพ ให้อภัย เสริมสร้างวินัยและความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมชุมชน หลักธรรมเหล่านี้เมื่อผนวกเข้ากับความงดงามของศิลปะและสัญลักษณ์ในประเพณี จะนำไปสู่พลังแห่งความสามัคคีที่มั่นคงยั่งยืน

ความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา: เช่น การน้อมนำหลักพรหมวิหาร 4 มาสร้างความเมตตา เอื้อเฟื้อเกื้อกูล หลักสังคหวัตถุ 4 ส่งเสริมการช่วยเหลือ การเสียสละ หลักสาราณียธรรม 6 ปลุกฝังการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพ การให้อภัย การประยุกต์หลักอภิธานียธรรม 7 สร้างวินัยและความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมชุมชน

สรุป: ประเพณีชักพระ พิธีกรรมทางศาสนาที่สะท้อนความงดงามเชิงสุนทรียะ เป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมความสามัคคีและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชน เมื่อบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะทำให้ประเพณีนี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและพลังทางสังคมที่เกื้อหนุนต่อความยั่งยืนของชุมชนได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ปลายเชือกเรือพระ, ชักพระสุราษฎร์ธานี, บูรณาการคุณค่า, พุทธสุนทรียศาสตร์

Abstract

Background and Objectives: Aesthetics is the science of beauty. In Buddhism, these were explained in two dimensions: Worldly beauty (Lokiya), expressed through enjoyment and pleasure, and spiritual beauty (Lokuttara), reflected through the collective creation of merit and virtue. Ruea Phra (The Ceremonial Boat Used in the Chak Phra Tradition) symbolizes the integration of these two dimensions of beauty: Art, belief, and religious activities that promote cooperation and unity among communities, forming a process that creates Buddhist aesthetic values that play an important role in society. The objectives of this research were: To study the concept of enhancing community unity, to analyze and evaluate the Buddhist aesthetic values evident in the Chak Phra tradition, and to propose approaches for integrating Buddhist aesthetic values into the traditional boat procession to enhance community unity in Surat Thani Province.

Methodology: This qualitative research focused on Buddhist aesthetic values, the Chak Phra boat procession tradition, and the concept of enhancing community unity. Key informants included 30 participants, including monks who created Ruea Phanom Phra (Ceremonial Boats), local scholars with over ten years of experience in the Chak Phra tradition, provincial cultural officials, provincial tourism officials, and officials from the Office of Buddhism. The data were collected through in-depth interviews. Data analysis was conducted using inductive and descriptive techniques.

Main Results: The study found that: 1) The concept of fostering community unity arises from the values and traditions that form the foundation of society. These values are meaningful and beneficial to life in social, religious, physical, and spiritual dimensions, reflected in shared ways of living such as language, dress, beliefs, and religion. Traditions serve as both a spiritual anchor and a mechanism for creating a sense of togetherness. The Chak Phra tradition offers a platform for communities to collaborate in constructing the Ruea Phanom Phra boats. The processions and rituals reflect the community's faith and active participation; 2) The Buddhist aesthetic values of the Chak Phra tradition are evident in both artistic beauty and religious symbolism. The Ruea Phanom Phra boats, adorned with local patterns and Buddhist symbols, such as the Naga or

Mount Sumeru, blend faith with local wisdom. The processions and rituals create a sacred and elegant atmosphere, fostering the inheritance of wisdom that promotes unity and awareness of social values; and 3) The integration of Buddhist aesthetics values to enhancer community unity involves the systematic application of Buddhist principles to foster kindness, compassion, generosity, mutual support, and sacrifice, fostering coexistence with respect and forgiveness, and promoting discipline and continuity in community activities. These principles, when combined with the beauty of art and symbols in traditional traditions, lead to a lasting and enduring power of unity.

Involvement to Buddhaddhamma: For example, applying the Four Divine Abodes (Brahmavihārā 4) to foster compassion and generosity; The Four Principles of Social Responsibility (Sangaha-Vatthu 4) to promote help and sacrifice; The Six Principles of States of Conciliation (Sāranīyadhamma 6) to cultivate coexistence with respect and forgiveness; and the application of the Seven Principles of condition of welfare (Aparīhaniyadhamma 7) to foster discipline and continuity in community activities.

Conclusions: The Chak Phra tradition, a religious ritual reflecting aesthetic beauty, is a key mechanism for fostering unity and cultural identity within communities. When integrated with Buddhist principles, this tradition becomes a cultural heritage and a social force that supports community sustainability and resilience.

Keywords: End of the Buddha Boat Rope, Surat Thani Chak Phra Festival, Integrate Values, Buddhist Aesthetics

บทนำ

สุนทรียศาสตร์ ถือเป็นแขนงหนึ่งของวิชาปรัชญา ว่าด้วยความงามและการรับรู้คุณค่าทางสุนทรียะ ในทางพระพุทธศาสนา ได้จำแนกความงามไว้ 2 มิติ คือ ความงามในมิติทางโลก (โลกียะ) และมิติทางธรรม (โลกุตตระ) ความงามในมิติทางโลก เป็นความงามทางวัตถุ เป็นคุณสมบัติของวัตถุกับกิเลส คือ ความพอใจ หรือความยินดี ยินร้าย เกิดจากการปรุงแต่งตามอารมณ์หรือจิตของแต่ละบุคคล เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับความงามของวัตถุที่รับรู้ และมีอารมณ์เข้าไปกระทบแตกต่างกันไปตามอำนาจและอิทธิพลของกิเลสของแต่ละคน ความงามในมิติทางโลก หรือความงามทางวัตถุนี้ ถือเป็นความงามเชิงจิตวิสัย เป็นความงามในระดับโลกียะเท่านั้น ไม่มีความแท้จริง ไม่มีคุณค่า หรือเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตสำหรับผู้ต้องการเข้าถึงความงามที่แท้จริง ส่วนความงามในมิติทางธรรม เป็นความงามที่เป็นลักษณะของธรรมะ หรือความจริง ซึ่งปรากฏต่อการรับรู้ของมนุษย์ผู้มีญาณ พิเศษ และแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ผู้มีศีลมีธรรม เป็นความงามเชิงวัตถุวิสัย เนื่องจากเป็นความงามซึ่งเป็นคุณสมบัติเชิงวัตถุวิสัยของธรรมอันปรากฏที่เป็นสากลทุกคนที่รู้ หรือสัมผัสได้ตรงกัน ในทางพระพุทธศาสนา แม้พระพุทธองค์ไม่ได้ตรัสจำแนกถึงความงามที่เรียกว่า สุนทรียะไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อศึกษาเนื้อหาของสุนทรียศาสตร์ซึ่งมีปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาแล้ว จะเห็นได้ว่า วัตถุแห่งสุนทรียศาสตร์หรือวัตถุแห่งความงามนั้น ได้จำแนกไว้หลากหลาย โดยหมายรวมเอาวัตถุทางสุนทรียศาสตร์ในทางปรัชญาตะวันตกไว้ด้วยแล้วยังกล่าวถึงวัตถุทางสุนทรียศาสตร์อื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งปรากฏในชีวิตประจำวัน ดังเช่น ได้กล่าวถึง ความงามของวัตถุ ความงามของมนุษย์ ความงามของอากัปกริยา ความงามของธรรมชาติ ความงามของธรรมะที่ทรงยกขึ้นแสดง ซึ่งเป็นความงามอย่างสูงสุด (Tangnamo, 1991)

ประเด็นของสุนทรียะหรือความงามที่ปรากฏในเรื่องพระในภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อพิจารณาในเชิงลึกก็สามารถมองได้ในสองลักษณะ เพราะในเรื่องพระในภาคใต้นั้น ประกอบด้วย ความงามที่มีทั้งความสนุกสนานอันเป็นความงามระดับโลกียะ อันเป็นธรรมชาติของโลก และเมื่อมองให้ลึกลงไปในปริศนาธรรมที่ถูกซ่อนไว้ซึ่งเป็นหลักคำสอนต่าง ๆ เช่น การสร้างความสามัคคีของหมู่คณะหรือของชุมชนได้มาร่วมมือร่วมใจกันสร้างกิจกรรมสร้างความดีงาม และร่วมกันทำบุญจนกลายเป็นประเพณีชักพระที่มีความน่าสนใจ และเมื่อมองให้ลึกลงไปอีก ก็จะเป็นความงามงดงามในระดับ โลกุตตระได้เช่นเดียวกัน ส่วนประเด็นที่ว่าเรื่องพระในภาคใต้เป็นอย่างไร ชาวภาคใต้ถือว่าเรื่องพระในภาคใต้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของประเพณีชักพระหรือลากพระ เนื่องจากเรื่องนี้อาจจะเป็นรถ เรือ หรือล้อเลื่อน สำหรับวางบุษบกใช้สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปเพื่อชักลากหรือแห่แหนไปยังสถานที่ต่าง ๆ ดังคำกล่าวของ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ที่กล่าวถึงความหมายของเรื่องพระไว้ว่า “เรื่องพระ คือ เรือ หรือรถ หรือล้อเลื่อนที่ประดิษฐ์ตกแต่งให้เป็นรูปเรือ แล้ววางบุษบกซึ่งเรียกว่า นม หรือ ยอดนม หรือนมพระ สำหรับอาราธนาพระพุทธรูปประดิษฐานใช้สำหรับลากในวันออกพรรษา ถ้าใช้ลากทางน้ำเรียกว่า เรือพระน้ำ ซึ่งจะใช้เรือจริง ๆ มาประดิษฐ์ตกแต่ง ถ้าใช้ลากทางบก เรียกว่า เรือพระบก จะใช้รถหรือล้อเลื่อนมาประดิษฐ์ตกแต่งให้เป็นรูปเรือ” (Pongpaiboon, 1986) ในพื้นที่ภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นั้นเรื่องพระ จึงเป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วยความงามระดับโลกียะ การประดับประดาตกแต่งอย่างสวยงาม และความงาม ระดับโลกุตระ ปริศนาธรรม การสร้างความดีงามและความสามัคคีของชุมชน ชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ จะร่วมมือร่วมใจกันประดิษฐ์เรือพระด้วยความศรัทธา และความงามที่เรียกว่า พุทธศิลป์และพุทธสุนทรียศาสตร์ ก็จะปรากฏอยู่ในเรื่องพระทุกลำ ประเพณีชักพระหรือบางท้องถิ่น เรียกว่า ลากพระ ถือเป็นประเพณีวิถีชีวิตอันดีงามที่คนรุ่นเก๋ารุ่นปัจจุบันพร้อมกันสร้างสรรค์งานศิลป์และปฏิบัติเป็นตัวอย่างเพื่อถ่ายทอดและส่งต่อสู่คนรุ่นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์สุทัศน์ มุนินนโท ได้วิจัยเรื่อง คุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์ในประเพณีวัฒนธรรมการชักพระในภาคใต้ ประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีวัฒนธรรมการชักพระในภาคใต้ ประเทศไทย พบได้ใน 5 ประเด็น คือ 1) คุณค่าทางพุทธศิลป์ 2) คุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม 3) คุณค่าความสามัคคีของชุมชน 4) คุณค่าการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และ 5) คุณค่าการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (Phrakhrusangkharak Suthat Muninntho, 2018) แม้ว่าจังหวัดสุราษฎร์ธานีจะมีประเพณีชักพระซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญและทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนมายาวนาน แต่ในปัจจุบันชุมชนต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวิถีชีวิตที่ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอ่อนตัวลง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนลดลง ความเข้าใจต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมและความหมายเชิงจิตวิญญาณของประเพณีก็เริ่มเลือนหาย นอกจากนี้ แม้ประเพณีชักพระจะมีความงดงามทั้งด้านศิลปกรรม ความเชื่อ และหลักธรรม แต่ยังขาดการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบถึงคุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชน รวมถึงขาดแนวทางที่ชัดเจนในการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกิจกรรมชุมชนอย่างเหมาะสม ประเด็นที่น่าสนใจ และถือเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญเกี่ยวข้องกับประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็คือ 1) จากอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้าสู่สังคมไทยจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายประเพณีวัฒนธรรมเดิมที่เคยยึดถือประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะประเพณีชักพระในภาคใต้จากประเด็นปัญหานี้ จะทำอย่างไรที่จะช่วยให้ประเพณีชักพระสามารถดำรงอยู่คู่กับวิถีปฏิบัติของชาวภาคใต้ได้ยาวนาน 2) งานพุทธศิลป์ที่ปรากฏบนเรือพระนั้น มีความหมายและคุณค่าเพื่อการเข้าถึงแก่นแท้ของประเพณีชักพระในภาคใต้ ประเด็นปัญหา ก็คือ ผู้คนจะเข้าใจถึงความหมายเกี่ยวกับคุณค่า และแก่นแท้ของประเพณีชักพระนั้นได้อย่างไร และ 3) เมื่อมีความเข้าใจประเพณีชักพระในภาคใต้แล้ว จะทำอย่างไรที่จะนำเอาคุณค่าเหล่านั้นมาเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ถือเป็นมูลเหตุแรงจูงใจที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องนี้ เพื่อต้องการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ว่าเป็นอย่างไร ทำไมผู้คนในสังคมภาคใต้ จึงถือว่า ประเพณีชักพระ หรือลากพระ จึงมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตจนกลายเป็นประเพณีวิถีปฏิบัติที่สำคัญและถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษและพร้อมที่จะอนุรักษ์ส่งต่อไปยังอนุชนลูกหลานรุ่นหลังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน เพื่อวิเคราะห์และประเมินคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระ และเพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง 5 กลุ่ม โดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับประเพณีชักพระ ประสบการณ์ตรง และความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ครอบคลุม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละกลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ พระภิกษุที่จัดทำเรือพนมพระ จำนวน 6 รูป กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับประเพณีชักพระ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 3 วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 4 นักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยว จำนวน 6 คน และกลุ่มที่ 5 นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้สร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่ง ตอนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับแนวคิดการเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน ประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตอนที่ 3 แนวทางบูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) และความถูกต้องของเนื้อหา โดยเฉพาะประเด็นแนวคำถามที่สอดคล้องกับขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้ ได้ขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ก่อนการเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขออนุญาตเข้าทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 รูป/คน และ 3) ข้อมูลที่ได้ถูกบันทึกไว้และคำตอบจากการสัมภาษณ์นำมารวบรวมเรียบเรียง และวิเคราะห์อย่างละเอียดเพื่อให้การสัมภาษณ์ให้มีความถูกต้อง และสละสลวย จากนั้นนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมและปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ ก่อนเขียนเชิงพรรณนาประกอบบริบทตามวัตถุประสงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงคุณภาพ 1) เพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 วิเคราะห์และประเมินคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระ และ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 นำเสนอแนวทางการบูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์

ที่ปรากฏในประเพณีชักพระเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงนำมาถอดเสียงบันทึกอย่างละเอียด แบบคำต่อคำ (Transcription of Data) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเหล่านั้นอย่างละเอียด จับใจความหลัก จัดกลุ่มข้อมูลแต่ละประเภท พิจารณาเชื่อมโยงความเหมือนความต่างแล้วนำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดในรูปแบบเชิงพรรณนา (ความเรียง) ตามบริบท วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้าน โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ การตรวจสอบสามเส้า เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากหลายแหล่ง (เอกสาร ข้อมูลภาคสนาม และการสัมภาษณ์) การตรวจสอบจากหลายวิธีการวิเคราะห์ และการทบทวนข้อมูลร่วมกับผู้ให้ข้อมูลบางส่วน เพื่อให้ข้อค้นพบที่นำเสนอมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับสภาพจริงของชุมชนมากที่สุด

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า

แนวความคิดเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปลงผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. แนวความคิดเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถมองได้จากมิติของ “คุณค่า” และ “ประเพณี” ที่เป็นรากฐานสำคัญของสังคม โดย “คุณค่า” หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์และมีความหมายต่อชีวิต ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าทางสังคม ศาสนา กายภาพ หรือจิตภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนผ่าน “ประเพณี” ที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตร่วมกันของชุมชน สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เช่น การแต่งกาย ภาษา ความเชื่อ” (Ulitphon, 2025) และการนับถือศาสนา “ประเพณีไม่เพียงทำหน้าที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นการสร้างเอกลักษณ์ร่วมที่สะท้อนถึงรากเหง้าและความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น” (Phra Athikarn Chakraphan Thippapanyo, 2025) ในบริบทของจังหวัดสุราษฎร์ธานี “ประเพณีชักพระ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการหล่อหลอมความสามัคคีของชุมชน” (Phrakhru Manuthamthada, 2025) ผ่านกิจกรรมทางพุทธศาสนา “ศิลปะ และวัฒนธรรมที่ผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน การร่วมแรงร่วมใจสร้างเรือพญมพระ การจัดขบวนแห่ และการสักการะปูชนียสถาน เป็นตัวอย่างที่แสดงถึงความร่วมมือและความศรัทธาที่เกิดขึ้นพร้อมกัน แม้ปัจจุบันชุมชนต้องเผชิญกับความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคม แต่การรักษาและสืบสานประเพณีนี้จะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความผูกพันของสมาชิกในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถยืนหยัดได้อย่างเข้มแข็งและก้าวสู่ความยั่งยืนในอนาคต” (Rattanakon, 2025) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rasmisara Rattanakul & Suthira Chairaksa Ngenthaworn (2023) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์ประเพณีชักพระ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีชักพระเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งทางศาสนาพุทธ เกิดจากความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีการไปรอรับเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เสด็จกลับจากสรวงสวรรค์ในวันออกพรรษา และต่อมาได้มีการนำพระพุทธรูป เปรียบเสมือนตัวแทนของพระพุทธรองค์ ขึ้นประดิษฐานบนบุษบก จากนั้นทำการแห่แหนไปตามเส้นทางต่าง ๆ ในจังหวัดของตนเอง ประเพณีดังกล่าวจัดขึ้นหลายพื้นที่ในจังหวัดทางภาคใต้ ด้วยความเอื้ออำนวยของสภาพภูมิศาสตร์ ในพื้นที่อำเภอเมือง ที่มีแม่น้ำตาปีไหลผ่านใจกลางเมือง ซึ่งมีความโดดเด่นกว่าพื้นที่อื่น ๆ สายน้ำแห่งนี้จึงเป็นศูนย์รวมชุมชนและการจัดกิจกรรมมากมายทั้งทางบกและทางน้ำ ก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น จนกลายเป็นประเพณีประจำจังหวัดที่ยิ่งใหญ่ ได้แก่ ประเพณีชักพระ และแข่งเรือยาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี นั้นเอง ทั้งนี้ เนื่องจากประเพณีเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมที่สร้างความสามัคคีในสังคม เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ ฯลฯ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่าง ๆ กลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ

2. วิเคราะห์และประเมินคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการศึกษาพบว่า ประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี “สะท้อนความงดงามทั้งด้านศิลปกรรมและจิตวิญญาณที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง” (Phrakhru Winaithorn Chawalit, 2025) “การสร้างสรรค์เรือพนมพระที่ประดับประดาด้วยลวดลายศิลป์ท้องถิ่นและสัญลักษณ์ทางธรรม เช่น พญานาคและเขาพระสุเมรุ” (Bunkanphai, 2025) “แสดงถึงความวิจิตรและการผสมผสานความเชื่อเข้ากับศรัทธา ขบวนแห่และพิธีกรรมต่าง ๆ ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความศักดิ์สิทธิ์ ความสงบ และความร่วมมือในชุมชน” (Phrakhru Sitthithammathorn, 2025) ซึ่งไม่เพียงเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม “แต่ยังเป็นกระบวนการหล่อหลอมความสามัคคี ความภาคภูมิใจ และการตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาวสุราษฎร์ธานี อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการธำรงรักษาเอกลักษณ์และความยั่งยืนของสังคมในปัจจุบันและอนาคต” (Phramaha Thongchai Wannawiro, 2025) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bunjit & Meesombat (2011) ได้วิจัยเรื่อง การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาวขึ้นโขงชิงธง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมทางบก พระภิกษุจากแทบทุกวัดในอำเภอหลังสวนกว่า 500 รูป ออกรับบิณฑบาต และรับพุ่มผ้าป่าพร้อมกัน โดยจะมีพุทธศาสนิกชนชาวอำเภอหลังสวนและอำเภอใกล้เคียง มาร่วมกันทำบุญตักบาตร ตลอดเส้นทางถนนสายหลังสวน นอกจากนี้ มีการจัดประกวด แต่งกายผ้าไทยสำหรับผู้ที่มีร่วมทำบุญตักบาตรด้วย และต่อจากนั้นในตอนสายจะมีขบวนแห่เรือพระบกจากวัดต่าง ๆ ที่ประดับตกแต่งเอาไว้อย่างสวยงาม จากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของชาวบ้านในตำบลและอำเภอต่าง ๆ มีขบวนพ่อน้ำและการแสดงของนักเรียน นักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งองค์กร ภาครัฐและภาคเอกชน ที่แต่งกายด้วยเสื้อผ้าอันสวยงาม ร่วมขบวนแห่โล่พระราชทาน ถ้วยพระราชทาน และรูปหล่อจำลองพระเทพวงศาจารย์ ขบวนจะเคลื่อนตัวไปตามถนนอย่างสวยงาม กิจกรรมทางน้ำ มีขบวนแห่ทางน้ำ ที่เรียกว่า “ขบวนพาเหรดเรือ” ซึ่งประกอบไปด้วย เรือพระทางน้ำขบวนเรือยาวที่จะเข้าแข่งขัน เรือกองเชียร์ เรือสวยงาม เรือตลกขบขัน จัดเรียงกันอย่างเป็นระเบียบและสวยงาม เคลื่อนตัวไปพร้อมกัน เต็มลำนน้ำหลังสวนในแต่ละวันของงานประเพณี ทั้งนี้ เนื่องจากการตกแต่งเรือพระ หรือบุษบก เรือพระที่ตกแต่งอย่างวิจิตรงดงามด้วยลวดลายไทย สีสันสวยงาม ถือเป็นงานพุทธศิลป์ที่เกิดจากความรัก ความสามัคคี และพลังศรัทธาของชุมชน การส่งเสริมคุณค่าทางจริยธรรมผู้เข้าร่วมประเพณีได้รับคุณค่าทางจริยธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นำไปสู่การมีคุณธรรมที่สูงส่ง ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Phrakhru Wisan Thammachari (2015) ได้วิจัยเรื่อง พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณี ลากพระเดือนห้า เมืองอลอง นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและพิธีกรรมเชิงพุทธมีการเตรียมเรือพระ ตั้งบน “หนวนไม้” ประกอบเป็น บุษบกมีนกกลายประดับทำบุญตักบาตรไหว้พระรับศีล

3. นำเสนอแนวทางการบูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการศึกษาพบว่า แนวทางการบูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี “สามารถดำเนินการได้ผ่านการผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับกิจกรรมชุมชนอย่างเป็นระบบ เช่น การน้อมนำหลักพรหมวิหาร 4 มาสร้างความเมตตาและเอื้อเฟื้อเกื้อกูล” (Phrakhru Phithak Chetiyankul, 2025) “การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือและการเสียสละ” (Phrakhru Sitthithammathorn, 2025) “การอาศัยหลักสาราณียธรรม 6 เพื่อปลูกฝังการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพและการให้อภัย” (Phrakhru Winaithorn, 2025) และ “การประยุกต์หลักอปปริหานิยธรรม 7 เพื่อสร้างวินัยและความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมชุมชนเมื่อผสมผสานเข้ากับคุณค่าทางศิลปะ ความงดงาม และสัญลักษณ์ในประเพณีชักพระ” (Phrakhru Winaithorn Chawalit, 2025) “จะทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และร่วมแรงร่วมใจในการรักษา สืบทอด และพัฒนาประเพณีนี้ให้คงอยู่คู่สังคมอย่างยั่งยืน” (Phuthararak, 2025) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongchap & Kamhom (2022) ได้วิจัยเรื่อง ประเพณีชักพระ: การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสตูล ผลการวิจัยพบว่า เรือพระเป็นสัญลักษณ์ในงานประเพณีชักพระของชาวใต้จัดทำขึ้น เพื่อแสดงออกถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวบ้านถือเป็นหัวใจสำคัญในงานประเพณีชักพระจัดเป็น ประจำทุก ๆ ปี (หลักอภิธานิยธรรม 7) ทุกวัดจะต้องเตรียมการทำเรือพระล่วงหน้าให้สวยงามไม่น้อยหน้าเรือ พระจากวัดอื่น ๆ เรือพระเป็นงานศิลปกรรมที่ผสมผสานทั้งงานด้านสถาปัตยกรรมประติมากรรมและจิตรกรรม ล้วนเกิดจากภูมิปัญญาของช่างพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่นที่สร้างสรรค์ผลงานขึ้นในแง่ของสุนทรียะทางศิลปะต่าง ๆ การจัดทำเรือพระในอดีตนั้นเป็นการระดมความศรัทธาของบรรดาช่างศิลปะเข้ามาร่วมกันทำเรือพระอย่างสุดฝีมือ (หลักพรหมวิหาร 4) ส่วนบรรดาชาวบ้านจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนทั้งด้านปัจจัยและกำลังใจ (หลักสาราณียธรรม 6) งานศิลปะในเรือพระจึงเป็นงานที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของช่างพื้นบ้าน เป็นการแสดงออกอย่างอิสระและเกิดจาก ความกลมเกลียวสามัคคีของคนในหมู่บ้าน (การใช้หลักสังคหวัตถุ 4) เป็นการอนุรักษ์ศิลปะและประเพณีอย่างแท้จริง แสดงให้เห็นว่า ประเพณีชักพระไม่ได้เป็นเพียงงานบุญ หากแต่เป็น “เวทีแห่งการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” ที่ช่วยหล่อหลอมความศรัทธา ความสามัคคี และอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนสุราษฎร์ธานีให้มั่นคงและสืบทอด ต่อไป ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Muhamad & Khaenamkhaew (2023) ได้วิจัยเรื่อง การลากเรือพระทางน้ำ: พัฒนาการ พิธีกรรม การคงอยู่และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการอนุรักษ์ วัฒนธรรม เหล่านี้ สู้รันท่อรันทให้ตระหนัก และร่วมกันมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ ผ่านขั้นตอนและวิธีการ โดยอาศัยมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาและการวางแผนเพื่อการเรียนรู้ โดยมีนักเรียน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำเรือพระ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดที่แสดงถึงองค์ประกอบสำคัญในการบูรณาการคุณค่า พุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี “B-SEC” ดัง Figure 1

Figure 1 The Synthesized Knowledge from the Research

จาก Figure 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย โมเดลนี้ถูกออกแบบให้เป็นปลายเชือกเรือพระ: การบูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

“ปลายเชือกเรือพระ: บูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยที่สามารถนำไปเป็นแนวทางการบูรณาการคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในประเพณีชักพระเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภายใต้กรอบโมเดล “B-SEC” โดยสามารถอธิบายรายละเอียด ได้ดังนี้

ตัวอักษร “B” มาจากคำว่า Buddhism ซึ่งหมายถึง หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานสำคัญของงานวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน Aesthetics & Values (สุนทรียศาสตร์และค่านิยม) งานชักพระมิได้ใช้หลักธรรมเฉพาะในด้านจิตใจของชุมชนเท่านั้น แต่ยังแปรรูปหลักธรรมออกมาเป็น “สัญลักษณ์ทางศิลปะ” บนเรือพนมพระ เพื่อทำให้หลักธรรมสามารถ มองเห็น จับต้องได้ และเข้าถึงได้ผ่านความงาม ในส่วนนี้จะครอบคลุมถึงหลักธรรมที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. พรหมวิหาร 4: เมตตา (Loving-kindness), กรุณา (Compassion), มุทิตา (Sympathetic Joy), อุเบกขา (Equanimity) คุณธรรมพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน ชุมชนนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันระหว่างเตรียมงานและประกอบพิธี เช่น ช่วยกันสร้างเรือพนมพระ

2. สังคหัตถ์ 4: ทาน (Charity), ปิยวาจา (Pleasant Speech), อุตถจริยา (Useful Conduct), สมานัตตตา (Equality) หลักธรรมแห่งการประสานใจในสังคม ชุมชนช่วยกันบริจาคปัจจัย อาหาร วัสดุ ใช้คำพูดที่สุภาพลดความขัดแย้งระหว่างการจัดเตรียมงาน

3. สาราณียธรรม 6: เป็นหลักธรรมที่ช่วยสร้างความทรงจำและความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ เช่น การมีเมตตาต่อกัน การแบ่งปัน เช่น การแบ่งปันอาหารและแรงงาน การแสดงไมตรีและความเคารพระหว่างผู้สูงอายุ พระสงฆ์ การเดินขบวน การจัดพิธีกรรมร่วมกัน

4. อปริหานิยธรรม 7: หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญอย่างไม่เสื่อมถอยของชุมชน เช่น การประชุมกันเนืองนิตย์ การเคารพผู้ใหญ่ เช่น การประชุมเตรียมงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งระดับวัด ชุมชน และเทศบาล เคารพพบทาบทามผู้นำและปราชญ์ชาวบ้านเพื่อรับคำแนะนำในการจัดงาน

หลักธรรมที่ชุมชนใช้ในการจัดงาน ไม่ได้อยู่ในเชิงนามธรรมเท่านั้น แต่ถูกถ่ายทอดเป็นรูปธรรม ผ่านสัญลักษณ์และแบบศิลปบนเรือพระ เช่น ลายกนก ลายธรรมจักร รูปพญานาค แสดงการคุ้มครอง ดอกบัว แสดงความบริสุทธิ์ การจัดเรือให้เป็นเรือนานูญ สีทอง สีแดง สีคราม ที่สื่อศรัทธาและอำนาจธรรม ความงาม 2 มิติ: โลเกียะและโลกุตระ ประเพณีชักพระเชื่อมหลักธรรมเข้ากับ ความงาม

1. ความงามทางโลเกียะ (โลเกียะสุนทรียศาสตร์) เป็นความงามที่รับรู้ด้วยตาและอารมณ์ เช่น ความงามของโครงสร้างเรือพระลวดลายวิจิตรความยิ่งใหญ่ของขบวนความพร้อมเพรียงของชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นแรงดึงดูดให้ผู้คน “เข้าถึงก่อน” ผ่านความสุนทรีย์ (Aesthetic Appreciation)

2. ความงามแห่งศรัทธา (โลกุตตรสุนทรียศาสตร์) เมื่อผู้คนซาบซึ้งในความงามภายนอก ก็จะค่อย ๆ เข้าถึงความศรัทธาความซาบซึ้งในหลักธรรมความสงบทางใจความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาความงามภายนอกจึงเป็น “ประตู” นำไปสู่ความงามภายใน

หลักธรรมเหล่านี้เปรียบเสมือน “ปลายเชือก” ที่เชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกันผ่านประเพณีชักพระ

S-Spirit of The Tradition (จิตวิญญาณแห่งประเพณี) “S” มาจากคำว่า Spirit ซึ่งหมายถึง จิตวิญญาณ หรือแก่นแท้ของประเพณีชักพระ ในส่วนนี้จะเน้นไปที่คุณค่าทางวัฒนธรรมที่ถูกส่งต่อกันมา ที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ความผูกพัน และความภาคภูมิใจร่วมกัน การปฏิบัติตามประเพณีนี้ช่วยให้

ชาวบ้านได้แสดงออกถึงความศรัทธาและความสามัคคีอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมและสังคมให้คงอยู่

E-Empowerment & Engagement (การเสริมสร้างและการมีส่วนร่วม) “E” มาจากคำว่า Empowerment และ Engagement โดยเน้นถึงการที่ประเพณีนี้ช่วย เสริมสร้าง (Empowerment) ศักยภาพและความเข้มแข็งของคนในชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม (Engagement) ของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การเตรียมเรือพระ การตกแต่ง ไปจนถึงการชักลากเรือ ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้เองที่ช่วยให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของประเพณีและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง

C-Community Cohesion & Collaboration (ความสามัคคีและการร่วมมือในชุมชน) ตัวอักษรสุดท้าย “C” มาจากคำว่า Community Cohesion & Collaboration ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของงานวิจัย การบูรณาการพุทธสุนทรียศาสตร์ผ่านประเพณีชักพระทำให้เกิดความสามัคคี (Cohesion) และความร่วมมือ (Collaboration) กันในชุมชนอย่างแท้จริง ชาวบ้านได้เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน คือ การจัดงานประเพณีให้สำเร็จลุล่วง ความร่วมมือนี้เป็นรากฐานสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต ทำให้ชุมชนอยากรักษาประเพณีมากขึ้น

สรุปได้ว่า “B-SEC” Model เป็นกรอบแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบบูรณาการระหว่างหลักธรรมทางพุทธศาสนา (Buddhism Aesthetics & Values) จิตวิญญาณของประเพณี (Spirit of The Tradition) การมีส่วนร่วมของชุมชน (Empowerment & Engagement) และผลลัพธ์ที่ได้ คือ ความสามัคคีและความร่วมมือที่ยั่งยืน (Community Cohesion & Collaboration) ซึ่งสอดคล้องกับหัวข้อวิจัยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาและพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยเน้นการผสมผสานคุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์กับเอกลักษณ์ท้องถิ่น กระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมพื้นที่อื่น ๆ รวมถึงเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีในสังคมสมัยใหม่อย่างมีส่วนร่วม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) แนวคิดการเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน ความสามัคคีของชุมชนเกิดจากการผสมผสาน “คุณค่า” กับ “ประเพณี” ที่เป็นรากฐานวัฒนธรรม โดยเฉพาะประเพณีชักพระ ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและกลไกสร้างเอกลักษณ์ร่วมของชุมชน 2) คุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์ประเพณีชักพระสะท้อนความงามเชิงศิลปกรรมและจิตวิญญาณ ผ่านการสร้างเรือพนมพระ ขบวนแห่ และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ผสมผสานความเชื่อ ศรัทธา และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจ การตระหนักคุณค่าทางวัฒนธรรมและความสามัคคีของคนในชุมชน และ 3) แนวทางการบูรณาการการน้อมนำหลักธรรมพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้แก่ พรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 สาราณียธรรม 6 อปริหานิยธรรม 7 หลักธรรมเหล่านี้เมื่อผสมผสานกับความงามของศิลปะและพิธีกรรมในประเพณีชักพระ ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและความร่วมมือที่ยั่งยืน จึงเป็นที่มาของ “B-SEC Model” ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรส่งเสริมให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสืบทอดทั้งความรู้ด้านศิลปะและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) สนับสนุนการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ครู และประชาชน เพื่อเชื่อมศาสนากับวิถีชีวิตร่วมสมัย และ 3) ส่งเสริมการใช้ประเพณีชักพระเป็นเวทีบูรณาการศิลปะ วัฒนธรรม และคุณธรรม เพื่อปลูกฝังความสามัคคีในทุกมิติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) เชิงวัฒนธรรม หน่วยงานรัฐควรบรรจุประเพณีชักพระเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ต้องอนุรักษ์พร้อมผลักดันสู่การขึ้นทะเบียนในระดับชาติและนานาชาติ 2) เชิงการศึกษา ควรนำ B-SEC Model ไปใช้เป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อเชื่อมโยงหลักธรรมกับการพัฒนาสังคม 3) เชิงการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาประเพณีชักพระให้เป็น Soft Power ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ควบคู่กับการรักษา

อัตลักษณ์ท้องถิ่น และ 4) เชิงสังคมและความมั่นคงของชุมชน องค์กรท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ประเพณีนี้เป็นกลไกเสริมสร้างความสามัคคี ความไว้วางใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

References

- Bunjit, Y. & Meesombat, S. (2011). Conservation and Preservation of the traditional parade and long-boat race climbing bows toward snatching a flag of Langsuan District Chumphon Province to promote sustainable tourism. [Unpublished research report]. Digital Research Information Center. Bangkok, Thailand
- Bunkanphai, K. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)
- Muhamad, C. & Khaenamkhaew, D. (2023). Lak Reua Phra Thang Nam (The Water Procession of Hauling the Buddha Image): Development, Rituals, Persistence, and Participation in Conservation. Mekong-Salween Civilization Studies Journal, 14(2), 140-179.
- Pongpaiboon, S. (1986). Naga: In Southern Thai Culture. In Encyclopedia of Southern Thai Culture 1986. Volume 5 (pp.1733-2156). Institute of Taksin Studies, Srinakharinwirot University.
- Phra Athikarn Chakraphan Thippapanyo. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)
- Phrakhru Manuthamthada. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)
- Phrakhru Phithak Chetianukul. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)
- Phrakhru Sitthithammathorn. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)
- Phrakhru Winaithorn. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)
- Phrakhru Winaithorn Chawalit. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)
- Phramaha Thongchai Wannawiro. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)

- Phrakhru Wisan Thammachari. (2015). Buddhist ethics appearing in the fifth lunar month boat procession tradition in Muang Along, Nakhon Si Thammarat. *Journal of Mahachulalongkornrajavidyalaya University*, 2(1), 8-15.
- Phuthararak, M. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)
- Rattanakon, W. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)
- Rattanakul, R. & Chairaksa Ngenthaworn, S. (2023). Investigating Identities of Surat Thani's Chak Phra Chak Phum Tradition for Cultural Tourism Management. *Journal of Liberal Arts and Service Industry*, 6(2), 366-381.
- Tangnamo, S. (1991). A Comparative Study of the Aesthetic Concepts in Buddhism and Plato's Philosophy. [Unpublished master's thesis]. Bangkok, Thailand: Mahidol University.
- Thongchap R. & Kamhom, N. (2022). ChakPhra Tradition : Integration to Promote Learning Management in Social Studies Subjects religion and culture Ban Khlong Khut School Satun Primary Educational Service Area Office. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 253-272.
- Ulitphon, K. (2025). Plai Cheuk Reua Phra: Integrating Buddhist Aesthetic Values Appeared In Chak Phrk Tradition to Strengthen Community Unity, Surat Thani Province. (Phrakrupalad Kamron Katapoonyo Kaewkliang, Interviewer)